

Lieta C-39/21 PPU**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2021. gada 26. janvāris

Iesniedzējtiesa:*Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Nīderlande)***Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2021. gada 26. janvāris

Prasītājs:

X

Atbildētājs:*Staatssecretaris van Justitie und Veiligheid***Pamatlietas priekšmets**

Pamatlieta attiecas uz ārvalstnieka X sūdzību pret aizturēšanas izraidīšanas nolūkā, kurā viņš atrodas, turpināšanu.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Ar šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam iesniedzējtiesa Eiropas Savienības Tiesai (turpmāk tekstā – “Tiesa”) jautā, vai saskaņā ar Savienības tiesībām iesniedzējtiesai ir pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt visu aizturēšanas izraidīšanas nolūkā nosacījumu likumību. Šis jautājums jau ir uzdots Nīderlandes Augstākās administratīvās tiesas – *Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State* (Valsts Padomes Administratīvo tiesību nodaļa) (turpmāk tekstā – “*Afdeling*”) (lieta C-704/20) 2020. gada 23. decembra lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu. Tomēr saskaņā ar iesniedzējtiesas norādīto šis lēmums lūgt prejudiciālu nolēmumu nav pilnīgs. Tā uzskata, ka ir svarīgi noteikt, vai Nīderlandes aizturēšanas procedūra izraidīšanas nolūkā, kuras ietvaros pēc savas ierosmes nedrīkst pārbaudīt šīs aizturēšanas

likumību, joprojām veido efektīvu tiesību aizsardzību Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. panta izpratnē.

Prejudiciālie jautājumi

1) Vai, ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu, skatot to kopsakarā ar Hartas 6. un 53. pantu, un ņemot vērā Atgriešanas direktīvas 15. panta 2. punkta b) apakšpunktu, Uzņemšanas direktīvas 9. panta 3. punktu, kā arī Dublinas regulas 28. panta 4. punktu, dalībvalstīm ir atļauts tiesvedību, kuras ietvaros var tikt apstrīdēta iestāžu noteiktā aizturēšana izraidīšanas nolūkā, veidot tādējādi, ka tiesai nav atļauts pēc savas ierosmes pārskatīt un izvērtēt visus aizturēšanas likumības aspektus un, pēc savas ierosmes konstatējot, ka aizturēšana ir nelikumīga, šo nelikumīgo aizturēšanu nekavējoties pārtraukt un noteikt ārvalstnieka nekavējošu atbrīvošanu? Ja Eiropas Savienības Tiesa uzskata, ka šāds valsts tiesiskais regulējums nav saderīgs ar Savienības tiesībām, vai tas tad arī nozīmē, ka gadījumā, ja ārvalstnieks lūdz tiesu to atbrīvot, šai tiesai vienmēr ir pienākums pēc savas ierosmes aktīvi un padziļināti pārskatīt un izvērtēt visus atbilstošos aizturēšanas likumības faktus un apstākļus?

2) Vai, ņemot vērā Hartas 24. panta 2. punktu, skatot to kopsakarā ar Atgriešanas direktīvas 3. panta 9. punktu, Uzņemšanas direktīvas 21. pantu un Dublinas regulas 6. pantu, atbilde uz pirmo jautājumu ir atšķirīga, ja ārvalstnieks, kuru iestādes ir aizturējušas, ir nepilngadīgs?

3) Vai no tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību, kas garantētas Hartas 47. pantā, skatot to kopsakarā ar Hartas 6. un 53. pantu, un ņemot vērā Atgriešanas direktīvas 15. panta 2. punkta b) apakšpunktu, Uzņemšanas direktīvas 9. panta 3. punktu un Dublinas regulas 28. panta 4. punktu, izriet, ka jebkuras instances tiesai, ja ārvalstnieks lūdz šo tiesu atcelt aizturēšanu izraidīšanas nolūkā un viņu atbrīvot, ikvienam lēmumam par šo lūgumu jāsniedz atbilstošs pamatojums pēc būtības, ja pārsūdzība tostarp tika celta tā, kā tas šajā dalībvalstī ir paredzēts? Gadījumā, ja Tiesa tādu valsts tiesu praksi, saskaņā ar kuru tiesa otrajā un tālāk pēdējā instancē var aprobežoties ar lēmuma pieņemšanu, šajā ziņā nenorādot nekādu pamatojumu pēc būtības, ņemot vērā veidu, kādā šī pārsūdzība šajā dalībvalstī turklāt ir paredzēta, uzskata par nesaderīgu ar Savienības tiesībām, vai tas tad nozīmē, ka, ņemot vērā ārvalstnieka neaizsargāto stāvokli, būtisko nozīmi procedūrās ārvalstnieku tiesību jomā un konstatējumu, ka šīs procedūras, kas tiesību aizsardzības ziņā atšķiras no visām citām administratīvajām procedūrām, ārvalstniekam paredz tādas pašas zemas procesuālās garantijas kā aizturēšanas procedūra, šādas tiesas, kas pieņem lēmumu otrajā un tādējādi pēdējā instancē patvēruma lietās un parastajās ārvalstnieku lietās, pilnvaras arī ir jāuzskata par nesaderīgām ar Savienības tiesībām? Vai, ņemot vērā Hartas 24. panta 2. punktu, atbilde uz šiem jautājumiem ir atšķirīga, ja ārvalstnieks, kurš apstrīd iestāžu lēmumu ārvalstnieku tiesību jomā, ir nepilngadīgs?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 6., 24., 47., 52. un 53. pants

Direktīva 2008/115 (Atgriešanas direktīva), 3., 5. un 15. pants

Direktīva 2013/33 (Uzņemšanas direktīva), 2., 9. un 21. pants

Regula Nr. 604/2013 (Dublinas regula), 6. un 28. pants

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (ECPAK), 5. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

Vreemdelingenwet 2000 (2000. gada Ārvalstnieku likums), 85., 89., 91., 94. un 96. pants

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Prasītājam X ir Marokas pilsonība. Viņš, gaidot savu izraidīšanu uz Maroku, tika aizturēts izraidīšanas nolūkā. Sūdzību par šo aizturēšanu iesniedzējtiesa [2020. gada] 14. decembrī atzina par nepamatotu. Par pārsūdzību, kas celta šajā sakarā, vēl nav lemts. 2021. gada 8. janvārī prasītājs iesniedza arī sūdzību par viņa aizturēšanas turpināšanu.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 2 Prasītājs uzskata, ka viņš esot jāatbrīvo, jo neesot paredzams, ka viņš tiks izraidīts saprātīgā termiņā. Atbildētājs šajā ziņā ir norādījis, ka joprojām notiekot procedūra attiecībā uz pieteikumu par aizstājošu ceļošanas dokumentu un ka Marokas iestādes neesot paziņojušas, ka ceļošanas dokuments netiks izsniegts.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 3 Nīderlandē attiecībā uz procedūrām par ārvalstnieku aizturēšanu saskaņā ar Atgriešanas direktīvu (Direktīva 2008/115), Uzņemšanas direktīvu (Direktīva 2013/33) vai Dublinas regulu (Regula Nr. 604/2013) vēl nesen *Afdeling* pastāvīgā judikatūra bija tāda, ka tiesa, ņemot vērā tikai ārvalstnieka apgalvotos faktus un apstākļus, drīkst izvērtēt, vai ārvalstnieks ir ticis aizturēts likumīgi. Ja tiesa konstatē, ka aizturēšana ir nelikumīga citu, nevis ārvalstnieka norādīto iemeslu dēļ, tā nedrīkst viņu atbrīvot.
- 4 Tagad pastāv šaubas par šīs pastāvīgās judikatūras pamatotību. 2020. gada 23. decembrī *Afdeling* vērsās Tiesā ar jautājumu, vai tiesai ārvalstnieku lietās pēc savas ierosmes ir jāpārbauda aizturēšanas likumība (lieta C-704/20).

Iesniedzējtiesa ir spiesta papildināt šo prejudiciālo jautājumu, jo nav skaidrs, vai veids, kādā Nīderlandē tiek regulēta sūdzību izskatīšanas procedūra aizturēšanas lietās izraidīšanas nolūkā, atbilst prasībām par efektīvu tiesību aizsardzību Hartas 47. panta izpratnē. Tā norāda, ka *Afdeling* lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu šo pantu nav minējusi. Tā ir vienīgi atsaukusies uz tiesībām uz brīvību, kas ir nostiprinātas ECPAK 5. pantā un Hartas 6. pantā, un precizējusi, ka saskaņā ar paskaidrojumiem attiecībā uz Hartu šajā pēdējā minētajā pantā ir garantētas arī tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību. *Afdeling* uzskata, ka Nīderlandes procedūra ārvalstnieku tiesību jomā un ar to saistītā judikatūra atbilst ECPAK 5. pantam. Lietā C-704/20 Tiesai tiek tikai jautāts, vai ar Hartas 6. pantu, iespējams, tiek sniegta lielāka aizsardzība nekā tā, ko *Afdeling* secina no ECPAK 5. panta.

- 5 Iesniedzējtiesa uzskata, ka Nīderlandes procedūra ārvalstnieku tiesību jomā nenodrošina efektīvu tiesību aizsardzību un tādējādi neatbilst ECPAK un Hartas prasībām. Tādēļ tā ierosina Tiesai uz jautājumiem, kas uzdoti abās prejudiciālā nolēmuma tiesvedībās, atbildēt, ka tiesai ir pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt ārvalstnieku aizturēšanas likumību. Nepietiek tikai ar tiesībām veikt pārbaudi pēc savas ierosmes, jo tas rada juridisko nenoteiktību. Ārvalstniekam, kurš pats nevar izvēlēties tiesnesi, kas izskatīs viņa lietu, tas tad būtu atkarīgs no nejaušības, cik lielu tiesību aizsardzību viņš iegūtu.
- 6 Tā kā Savienības tiesībās un ECPAK nav tiesību normu par to, kā ir jāpārbauda aizturēšanas likumība, šajā gadījumā ir piemērojams procesuālās autonomijas princips. Dalībvalstis, ievērojot samērīguma un efektivitātes principus, drīkst pieņemt savas procesuālās tiesību normas. Tomēr iesniedzējtiesa uzsver, ka pamattiesības ir jāievēro vienmēr, un tādēļ jautā, cik apjomīgai ir jābūt tiesību aizsardzībai, kas tiek nodrošināta ar savām procesuālajām tiesību normām. Fakts, ka ECT nekad nav tieši lēmusi, ka pastāv pienākums pēc savas ierosmes veikt aizturēšanas pārbaudi, nenozīmē, ka Nīderlandes procedūra nav pretrunā ECPAK 5. pantam. Iesniedzējtiesai drīzāk šķiet, ka ir tik acīmredzami, ka nelikumīga aizturēšana jāpārtrauc, un ka tādēļ šis jautājums nekad nav ticis uzdots.
- 7 Iesniedzējtiesa jautā, vai tiesvedībā tiesā iestādēm nav vienmēr jāpierāda, ka aizturēšana ir likumīga. Proti, tās ir iestādes, kuras, veicot aizturēšanu, radikāli iejaucas pamattiesībās uz brīvību. Ja pierādīšanas pienākums ir iestādēm, tad tiesai neatkarīgi no ārvalstnieka argumentācijas, pamatojoties uz iestāžu argumentāciju, ir jābūt pārliecinātai par aizturēšanas likumību. Ja tā nav pārliecināta, aizturēšana ir jāatceļ.
- 8 Iesniedzējtiesa min virkni Tiesas spriedumu. 2012. gada 6. novembra spriedumā lietā *Otis*, C-199/11, EU:C:2012:684 Tiesa ir nospriedusi, ka, lai tiesa varētu atbilstoši Hartas 47. pantam “taisīt spriedumu, [...] tās kompetencē ir jābūt iespējai iztirzāt visus ar tai izskatīšanai iesniegto strīdu saistītos faktus un tiesību jautājumus” (49. punkts). Lai gan faktiskie apstākļi un tiesību jautājumi 2014. gada 5. jūnija spriedumā lietā *Mahdi*, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320 nav identiski pamatlītai, iesniedzējtiesa arī no šī sprieduma secina, ka tiesai vienmēr

ir jābūt iespējai un tai pat ir pienākums rūpīgi izvērtēt katra gadījuma faktiskos apstākļus un pilnībā pārbaudīt aizturēšanas likumību.

- 9 Visbeidzot, 2020. gada 14. maija spriedumā lietā *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 un C-925/19, EU:C:2020:367, Tiesa ir nospriedusi, ka tiesai, kas ne no vienas valsts tiesību normas nevar izsecināt pilnvaras pārbaudīt aizturēšanas likumību, ir jāatzīst savas pilnvaras šajā sakarā, pamatojoties uz Hartas 47. pantu. Pat ja šajā lietā netika veikta nekāda pārbaude tiesā, iesniedzējtiesa jautā, vai ar Hartas 47. pantu tai tādējādi ir piešķirtas pilnvaras pēc savas ierosmes pārbaudīt aizturēšanas likumību, ja esošā procedūra nenodrošina efektīvu tiesību aizsardzību.
- 10 Nīderlandes procedūra ārvalstnieku tiesību jomā ietver vairākas garantijas, kas ļauj nodrošināt atbilstošu tiesību aizsardzību, piemēram, ikviena brīvības atņemšanas gadījuma pārbaudi tiesā, ārvalstnieka tiesības tikt uzklautam, ja viņa aizturēšana tiek pārbaudīta pirmo reizi, un tiesības uz bezmaksas juridisko palīdzību. Tomēr iesniedzējtiesa apšaubā, vai šīs garantijas ir pietiekamas, lai procedūru varētu uzskatīt par efektīvu tiesību aizsardzību. Šīs šaubas pastiprina fakts, ka *Afdeling*, kas lemj otrajā un pēdējā instancē, drīkst aprobežoties ar tā saukto "saīsināto pamatojumu". Ja ārvalstnieks iesniedz sūdzību par viņa pieteikuma par atbrīvošanu noraidījumu, *Afdeling* principā ir tiesības lemt par lietu, nenorādot pamatojumu pēc būtības.
- 11 Iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai var būt runa par efektīvu tiesību aizsardzību, ja otrajā instancē nepastāv pienākums norādīt pamatojumu. Tās ieskatā atbildei uz to ir jābūt noliedzošai. It īpaši ir apšaubāms tas, ka ārvalstnieks, turpinoties pagaidu apcietinājumam, vēlākas jaunas pārsūdzības gadījumā nezina, kādēļ viņa aizturēšana sākotnēji netika uzskatīta par nelikumīgu. Šāda nepietiekama tiesību aizsardzība uzsvērtu arī likumības pārbaudes pēc savas ierosmes nozīmi.
- 12 Noslēgumā iesniedzējtiesa norāda, ka aizliegums pēc savas ierosmes veikt pārbaudi un saīsinātais pamatojums sūdzības izskatīšanas procedūrā ir piemērojams arī gadījumos, kas attiecas uz nepilngadīgiem ārvalstniekiem. Tā jautā Tiesai, vai tas, ka ārvalstnieks ir nepilngadīgais, ietekmē jautājumu par to, vai Nīderlandes procedūra veido efektīvu tiesību aizsardzību.